

Motion till riksdagen 2021/22:3166

av **Johan Hultberg (M)**

Skötsel av skyddade områden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inventera och kostnadsberäkna det totala skötselbehovet i skyddade områden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att när ett nytt område ges ett formellt skydd ska områdets skötsel kostnadsberäknas och finansieras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid behov använda anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur, ur utgiftsområde 20, för skötsel av värdefull natur och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Staten brister gravt i sitt ansvar för formellt skyddade områden med värdefull natur. Våldigt många områden som ges ett formellt skydd – genom att exempelvis bli naturreservat, biotopskyddsområde eller genom naturvårdsavtal – sköts inte så som de ska. Skötselinsatser som behövs för att bevara och utveckla de naturvärden som är anledningen till att områden getts ett formellt skydd genomförs ofta på ett bristfälligt sätt, i en otillräcklig omfattning eller inte alls. Det innebär att naturvärden hotas och försvinner. Det är mycket allvarligt. Det är allvarligt i de enskilda fallen där naturvärden går förlorade, men det är också allvarligt på ett övergripande plan. Den bristfälliga eller uteblivna skötseln av skyddade områden undergräver förtroendet för staten som markägare och förvaltare liksom tilltron till systemet med formellt skyddad mark. Det är fullkomligt orimligt att skattebetalarna ska bekosta bildandet av exempelvis naturreservat om naturvärdena som är tänkta att skyddas går förlorade på grund av statens tillkortakommanden. Lika orimligt är det att göra inskränkningar i den privata ägande- och brukanderätten utifrån naturvårdsintressen om staten sedan brister i sin förvaltning. Den markägare som exempelvis får sin skog tvångsinlöst för att marken ska bli ett naturreservat måste kunna lita på att staten, eller kommunen, sköter reservatet i enlighet

med upprättad skötselplan. I grunden bör dock områden inte ges något formellt skydd i strid med markägares vilja. Frivillighet bör vara grunden för naturvårdsarbetet. Det skapar delaktighet och acceptans vilket är nödvändigt för ett långsiktigt framgångsrikt och effektivt naturvårdsarbete.

Inventera behovet av skötsel i skyddade områden

Hur stort är problemet med bristande skötsel av formellt skyddade områden? På den frågan finns inget heltäckande och bra svar. Skogsstyrelsen presenterade 2019 resultatet av en landsomfattande inventering av de skogar som myndigheten formellt skyddat. Inventeringen omfattade 12 000 områden och visade att i vart tredje område var behoven av naturvårdande skötsel akuta. Bristen på skötsel utgjorde i dessa fall ett direkt hot mot naturvärdena. Inventeringen visade vidare att nära 60 procent av de skyddade områdena behövde någon form av skötselinsats på kort eller lång sikt för att bevara och utveckla naturvärdena. I södra Sverige är behoven ännu större än i riket i stort. I undertecknads hemlän, Västra Götaland, visade Skogsstyrelsens inventering på ett skötselbehov i 74 procent av de skyddade områdena. Allra störst är skötselbehovet i Halland där 85 procent av områdena är i behov av skötsel.¹ Skogsstyrelsens inventering är alarmerande men ger på intet sätt en heltäckande bild. Nämnad inventering omfattade nämligen endast just skogar som Skogsstyrelsen skyddat, antingen genom biotopskydd eller naturvårdsavtal. All övrig skyddad natur omfattades inte av inventeringen. Idag saknas en övergripande bild av hur stort skötselbehovet är i skyddade områden och hur hög kostnaden är för att komma ikapp med skötseln. Med anledning av detta bör regeringen skyndsamt ge i uppdrag att inventera och kostnadsberäkna det totala skötselbehovet i formellt skyddade områden med värdefull natur. Ett sådant uppdrag skulle förslagsvis Naturvårdsverket kunna samordna. Uppdraget behöver dock genomföras i samverkan med Skogsstyrelsen, Jordbruksverket samt inte minst tillsammans med länsstyrelserna och därtill Sveriges kommuner. Det är nämligen länsstyrelserna och kommunerna som i stor utsträckning både bildar och förvaltar formellt skyddad natur. Av Sveriges nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden har 80 procent en länsstyrelse som förvaltare och 12 procent en kommun.²

Säkerställ skötseln när nya områden ges formellt skydd

Sverige har, som redan anförts ovan, en omfattande skötselskuld i de formellt skyddade områdena. För att denna skuld inte ska växa ytterligare och för att säkra att instrumenten för formellt skydd långsiktigt kan fungera och uppfylla sina syften är det viktigt att säkerställa skötseln när nya områden ges skydd. När ett nytt område ges ett formellt skydd behöver behovet av skötsel därför beräknas och en plan fastställas för hur den

¹ Skogsstyrelsen (2019), *Pressmeddelande: Eftersatt skötsel av skyddad skog – mer än hälften släpar efter*, <https://via.tt.se/pressmeddelande/eftersatt-skotsel-av-skyddad-skog-mer-an-halften-slapar-efter?publisherId=415163&releaseId=3262396> (hämtad 2021-09-21).

² SCB (2020), *Skyddad natur 2020-12-31 MI 41 2020A01*, s. 69.

https://www.scb.se/contentassets/969d343fd8c648529810769f0542f35c/mi0603_2020a01_br_mi41br2101.pdf.

långsiktiga skötseln skall utformas och finansieras. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur detta kan ske. I ett sådant förslag bör det slås fast att om erforderlig skötsel av ett område inte kan säkerställas bör området inte bli föremål för ett formellt skydd.

Hur stort behovet av skötselåtgärder är varierar kraftigt mellan olika områden och naturtyper. Många skyddade områden lämnas för fri utveckling medan andra kräver en betydligt mer aktiv och kostsam förvaltning. Oavsett hur höga eller låga kostnaderna för skötseln av ett område kan tänkas vara måste de beräknas och finansieras. Att ge nya områden ett formellt skydd utan att säkerställa områdenas skötsel är ansvarslost och riskerar att bli kontraproduktivt.

I detta sammanhang är det också viktigt att understryka vikten av att markägare snabbt får sin ersättning utbetald i samband med en process att ge ett område formellt skydd. Idag påbörjas ofta exempelvis reservatsbildningsprocesser trots att ekonomiska medel saknas. Det leder till mycket utdragna processer där markägare tvingas vänta på ersättning samtidigt som markägaren i praktiken hindras från att bruka sin skog i väntan på reservatsbildningen. Det är orimligt.

Åtgärda skötselskulden

En viktig förklaring till dagens skötselskuld är att den svenska naturvårdspolitiken alltför enögt har fokuserat på att ständigt skydda fler och större områden. Mål har satts om hur stora områden som skall skyddas. Det har gjorts till priset av en negligerad skötsel. Oavsett regeringen har anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur, i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, inte på långa vägar varit i paritet med behoven av medel för skötsel. Nuvarande och kommande regeringar bör därför överväga att öka detta anslag. Ett betydligt större anslag inom utgiftsområde 20 är anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur. Medlen ur det anslaget används framförallt till intrångsersättningar och för att köpa mark som skall skyddas. Medlen ur anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur bör vid behov användas för skötsel av värdefull natur. Regeringen bör inför arbetet med nästkommande budgetproposition pröva denna möjlighet. Det är inte rimligt att staten fortsätter att ge nya områden formellt skydd om inte skötseln av redan skyddade områden samtidigt sköts.

Statens enkelspåriga jakt efter ytterligare hektar skyddad natur måste upphöra. Nu är tid att ta ansvar för redan skyddade områden. Om inte detta sker äventyras här och nu stora naturvärden och långsiktigt tilltron till naturvårdspolitiken i stort.

Johan Hultberg (M)